

zinskih rečeh, ki spadajo v oblast okrajnih sodnij, je preiskavna skrivna ravnava vpeljana.

Ogled po svetu.

(Vinski pridelk). — V celem austrijskem cesarstvu se pridelala na leto krog 40 milijonov veder vina, in sicer: na Laškem 2,076.000 veder, v Austriji 200.000, na Erdeljskem 1,500.000, na Štajarskem 1,366.000, Dalmatinskem 1,188.000, Tiroljskem 796.000, Moravskem 365.000, Krajnskem, Goriškem in Teržaškem 354.000, na Češkem 49.000, skupaj 9,696.000, na Ogerskem pa 28 milijonov veder, tedaj trikrat toliko, kakor v vsih drugih deželah našega cesarstva.

(Kupčijstvo v Terstu). — V Terst se je pripeljalo v letu 1842 za 78 milijonov in 309.000 gold. blaga, v letu 1851 pa za 122 milijonov gold., tedaj za 44 milijonov gold. več od leta 1842. Na tuje je šlo iz Tersta blaga v letu 1842 za 60 mil. 527.000 gold., v letu 1851 pa za 96 mil. gold.; tedaj za 36 milijonov več od leta 1842. Iz tega se očitno vidi, kako kupčija v Terstu napreduje.

(Zgodovina tobaka). — Tobak so pripeljali v letu 1559 v Evropo in le kmalo se je tako razširil, da se ga je posebno veliko porabilo. Vlade, misleče, da je zdravju škodljiv, so ga prepovedale. Na Francoskem je bil prepovedan 1575. Angleški kralj Jakob I. je sam knjigo zoper puhanje tobaka pisal, ktere ga sta tudi papež in bernski senat ostro prepovedala; ruski car je dal vsim, ki so ga vohali (šnofali), nose odrezati, Muhamed IV. in šah perzijski sta ga puhati (piti) pod smertno kaznijo prepovedala. Temu vkljub se je vendar le vedno bolj razširjeval po vsih deželah tako, da se je že v letu 1670 v zgornji Austriji samoprodaja tobaka napravila. Na Francoskem se je 4 leta pozneje ustanovila samoprodaja, namreč leta 1674. V letu 1849 je na Francoskem nesla samoprodaja 86 milijonov frankov.

(Najstarejši keršanski samostan (klošter) — je samostan Manglis na Kavkazu, ktere ga je Konstantin veliki 324 po Kristusovem rojstvu zidal. Kavkaz je velika gora na meji Evrope in Azije med črnim in kaspiskim morjem; le dve nevarni so teski (Engpässe) peljete čez-njo.

Slovanski popotnik.

Spisuje Fr. Cegnar.

* Vseslovanskega slovnika g. Šumavskega se prvi zvezek natiskuje, ki bo prve dni mesca aprila na svitlo dan.

* V Pragi je ravno v natisu „Krasorėčnik“ od g. prof. Rozum-a sestavljen. Namenjen je posebno za bolj odraslo šolsko mladost.

* V Prago se pričakuje iz Pariza kamnopolni obraz Premisla Otokarja II. od češkega umetnika Jaroslava Čermak-a.

* Profesor Šembera je spisal sestavek o narėčjih in podnarėčjih česko-slovenskih, kakor uvod k uku o zgodovini jezika in slovstva češkega.

* Češki pesnik, g. Hajniš, pripravlja za tisk zvezek pesem raznega zapopadka. — Pesme gospoda Tiche-a se pa že tiskajo in bodo skoraj na svitlo prišle.

* G. dr. Kodym je spisal prav po domače v češkem jeziku knjigo pod naslovom: „Zdravoveda“ ali „najlepši způsob, jak by člověk sveho života ve zdravi a veselevžití a dlouheho věku dosahnouti mohl“.

* V Pragi je prišla na svitlo knjižica pod naslovom: „Povídky pro dospělejší mladež od Dragotina Škoda; velja le 10 kr.“

* Časopis „Czas“ naznani, da se v Krakovem trudijo osnovati društvo krasnih umetnost, kakor je v Pragi, na Dunaji in v Peštu. Vodilo tega društva je že sestavljeno in vladi v poterjenje poslano.

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Bosnie se v „Teržaški časnik“ piše: Novi vezir Velieddin Paša je došel v Sarajevo; vstrašil se je nad strašnim stanom jetnišnic in nad revnim stanom zapertih, zavolj kteriga jih je o 2 mescih okoli 50 pomerlo. Franciškana Jukič-a, ki je v ječi obnorel, so prenesli v bolnišnico, kjer si je hotel 3. dan vrat odrezati, vunder so o pravim času še njegov namen zapazili in ga smerti rešili. Vse, kar se od panslavizma in od vseslovanskih prekucij govori, je čisto izmišljena reč; vlada ni nič od tega zasledila, čeravno pravi, da zavolj tega ondašnje kristjane zapéra. M. Radulović-a, moža iz ene nar imenitniših hiš v Bosni, tudi v Terstu dobro žnaniga, so Turki v ječo vergli z izgovorom, da ima medaljo, ktero je od našiga cesarja „za pohvalo in v dar svojiga vseslovanskiga prizadevanja v Bosni“ prejel!!! 3 tedne so ga imeli v ječi, dokler so zvedili, da medalja ni nič družiga, kot 4 cekine tešk zlat, kakoršniga vsaka bogateji žena v Bosni za vratam nosi. Vsak Austrian sploh veljá Turkam za panslavista in rogovileža, ki hoče Bosnio spodriniti. Vse povelja gredo le od Omer Paša-ta; od pravice tukaj ni duha ne sluha. Ni davnej kar je bil v Ivinici nek kristjan na podplate tako grozovito tepen, da mu je troje perstov odpadlo; pozneje je bil nedolžen spoznan. — Tako žalosten je stan kristianov v Bosni, ki se pod imenam panslavizma tako strašno mučijo! Oj reveži Slovani!

Iz Ljubljane. Poslednji zbor mestniga odbora je bil imeniten zavolj mnogih važnih pomenkov in sklepov. Visoko deželno poglavarstvo je razodelo odboru, da bo potreba pokornišnicolenúhov (Zwangsarbeitshaus), ktera je v letu 1849 tudi jetnišnica (Strafhaus) postala, razširiti, ker ima vlada namen, da bi tukaj stanovitna jetnišnica ostala, namest poprejšnje na Ljublj. gradu, ki je sedaj v oblasti vojaški in ima tako tudi ostati. V razširjenje jetnišnice je pa treba, da mesto ondi svojiga bližnjiga zemljiša 628 □ sežnje v ta namen prepusti, in da se mesnice prestavijo. Odbor je dovolil oboje, ker je vlada povoljnost razodela, ji prepušeno zemljiše po cenitvi odkupiti in k prestavi mesnic tudi v denarju pripomoči, ktere se bojo prestavile ali na Ljubljanci ali pa v Gruberjev kanal, če bo ponižan in z vodo dovelj preskerbljen; dokler pa še na sedanjim mestu ostanejo, se ima nad potrebno snažnostjo oestro čuti in berž vse odverniti, kar je zoper njo. Po namenu vlade ima prihodnja jetnišnica tako obširna biti, da bo 300 jetnikov v nji prostor imelo (sedaj jih je 209), pokorivna delavnišnica pa za 50—60 lenúhov (sedaj jih je 43). Zdej se plačuje iz cesarske kase 1800 fl. v deželno kaso za najemšino tistih ječ in sob, ki se v tem poslopji za jetnike potrebujejo; kar bo po tem vlada za stanovitno jetnišnico od tega poslopja v posestvo vzela, bo povernila deželni kasi, iz ktere je bila delavnišnica zidana, za nove zidanja so pa stroški na 60.000 fl. prevdarjeni iz cesarske kase, v ktero bojo tudi Korošci za svoje jetnike plačevali, ki se bojo prihodnjič spet na Krajnsko v zapor pošiljali. — Gosp. Ambrož je dalje naznanil odboru pritožbo mestnikov, ki imajo svoje zemljiša na mahu (Morast) in ki mo-

rajo mostnino na zidanim mostu plačevati, ako se ne peljejo na lojtrah na svoje posestvo, čeravno leži na mestni zemlji. Odbor je enoglasno to pritožbo pravično spoznal *) in obžaloval, da se ravno tistim posestnikom kmetovanje ovéra, ki celimu mestu v prid zemljiša na močirnim mahu s tolikimi stroški obdelujejo, kakor gotovo nikjer drugod, — ter je sklenul to pritožbo vis. deželniemu poglavarstvu z živo prošnjo predložiti: naj bi jo blagovolilo vis. ministerstvu denarstva podati, da se imenovana mostnina za posestnike iz mesta odpravi; mestna kasa pa je pri volji, zidani most, kadar bo potreba, popravljati. — Dalje je sklenul odbor vis. deželniemu poglavarstvu prošnjo predložiti: naj bi se cestnina v Kravji Dolini odpravila, ker cesta od broda pri Savi v Dolu noter do Št. Peterškiga predmestja ni cesarska cesta; vizvedenje tega pa naj vis. deželno poglavarstvo določi preiskavno komisijo. Če cesta ni cesarska, ne gré tedaj mostnino odrajtovati; in ker se sedaj stroški za popravilo ceste po Št. Peterškim predmestji iz cesarske kase plačujejo, hoče prihodnjič mesto to reč prevzeti, ako se mostnina odpravi. — Dalje je bilo sklenjeno, stroške, ktere bojo letos pasje zadeve mestni kasi prizadjale, na lastnike psov razdeliti; po tem pride za vsaciga psa letos 40 krajc. plačati; vsak lastnik bo tedaj mogel 40 krajc. odrajtati, in ko to pšnino odrajta, prejme kositarjasto marko, ktera se psú na vratnik pripné in je konjedercu znamenje, da je pšnina odrajtana; če brez te marke ali brez torbe (ktero morajo psi na ulicah po ukazu vis. deželnega poglavarstva prihodnjič zmiraj imeti) konjederc komú psa vzame, ga bo zamogel o 3 dneh pri konjedercu scer rešiti, pa 1 fl. za rešitev plačati; ta denar pride tudi v pasjo kaso, iz ktere bo konjederc za 2 hlapca, ki imata pse loviti, vsako leto 120 fl. dobival. Magistratu je oznanjenih sedaj 538 psov, ki so v Ljubljani, — pa jih je gotovo več.

Iz Ljubljane. Magistrat je te dni veselo novico Ljubljančanam naznanil, da letos ne potrebuje nobeniga rekruta, ker število tistih 40 novincov, ki jih je imelo letos Ljubljansko mesto odrajtati, je dopolnjeno s prostovoljci in pa tistimi, ki jih je magistrat že poprej oddal. Tudi za prihodnje leto jih ima že 36 na dobro, večidel prostovoljcov, kar je očitno znamenje, da Ljubljančanov ni treba s silo v vojaški stan goniti, ampak da je dosti tacih, ki prostovoljno radi grejo.

Iz Ljubljane. Pretekli četrtek opoldne je tukajšna streliška družba s spodobno slovesnostjo vverstila podobo svojiga bivšiga vodja, gosp. Janeza Baumgartner-ja podobam poprejšnjih vodjev tega mestianskiga društva, ktero po rajncim mnogozaslužnim mestnim poglavarju g. Janezu Hradecki-tu smerti rešeno se je poslednji čas spet prav čversto oživilo. Kakor je pri vsih mestnih napravah g. Baumgartner vselej eden izmed prvih djanskih pripomočnikov, tako si je tudi za streliško društvo po vsi svoji moči prizadeval. Da bi se tedaj njega podoba vredno vverstila njegovim prednikom, jo je sedanji nadčelnik strelcov g. Anton Galle po našim umetniku g. Stroj-u lično napraviti dal, in na Marie oznanjenja praznik se je vpričo mnogih družbinikov vverstila podobam poprejšnjih vodjev v dvorani strelišča, pri kateri priliki je njegov naslednik, sedanji vodja tega društva g. Miha Ambrož besedo poprijel in v kratkim pa serčnim govoru spominek postavil verlimu možu. — Gosp. dr. Tušar, dosihmal začasni gimnazialni učenik v Ljubljani, je za praviga učenika poterjen.

Novičar iz mnogih krajev.

Po cesarskim sklepu od 13. marca se imajo noter do nove županijske postave volitve županov na deželi okrajnim poglavarstvom, v mestih pa kresijnim ali deželnim poglavarstvom v poterjenje predložiti razuntistih, ktere imajo cesar sami poterditi. — 29. marca je bilo na Dunaji spet za 5 milionov gold. obrestnih bankovcov deržavne zaloge očitno sožganih. — Iz Dunaja se piše, da bankovci deržavniga zaklada po 10 gold. pridejo konec tega leta ob veljavnost. — Dunajske novice pišejo, da vés tisti strah, ki so ga imele austrianske fabrike in obertnije zavolj noviga cola, po kterim so mislile, da bo privrélo berž na kupe ptujiga blaga iz vunanjih dežel, je dosihmal čisto prazin strah. — Pot za železnico iz Marburga v Celjovec bojo začeli prihodnji meseczaznamovati. — V Gradcu je dala unidan policija nekiga 46 let stariga človeka zapreti, ki je že 30 let v ječah preživel. — Na Dunaji so za povodnjence mnogih dežel lanskiga leta dosihmal nabrali 16.364 fl. — Dunajska živinozdravilska učilnica pride pod vodstvo vojaškiga ministerstva. — Generalvikár škofa iz Indiane v severni Ameriki, rojen Štajarc, je došel v Austrio po katoljske duhovne za imenovano škofijo. — V nasim cesarstvu je zdaj 20 kmetijskih družb, ki imajo pa mnogo podružnic. Na celem Nemškem pa je zdaj čez 1000 kmetijskih družb. — Veliko se je jelo govoriti o napravi telegrafa iz Europe v Ameriko in prekopu medmorja Suez-a. Ker pa rudeče morje veliko sežnjevisokeje stoji kakor srednje morje, bi se morale zatvornice v prekopu napraviti, ker bi sicer rudeče morje v srednje naglo derlo, in Bog vé kakošne premembe napravilo. — Na Francoskim zapové nov ukaz predsednika, da imajo prihodnjič vse vladne reči v rokah ministerstva biti, deželne in srenjske gospodarske reči pa se imajo v oblast prefektam ali deželnim poglavarjem dati. — Unidan so zaperli v Parizu mnogo Ogrov in Nemcov, ki so v neki kavarnici shod imeli v zadevah prihodnjih prekucij. — Gnjilina krompirja je prignala ljudi na mnoge namestnike misliti. Tako priporoča nek časnik, naj bi se tistiga laškiga bôba poprijeli, ki se poroto imenuje, kteriga južni Amerikanci celo leto vsak dan vživajo in je prijetna in tečna jed; ta bob raste povsod rad in je sila rodoviten. (Kaj pa naš bob, ali je prav, da smo ga tako zanemarili? menimo, da ni prav). — V spodnji Austrii bojo letos večji kmetovavci manj krompirja sadili, ker se gnjiline bojé; bolj bojo pa za korenje, repo in zelje skerbeli. — Na vso moč priporoča g. Jož. W. Flemming, c. k. davkini vradnik na Ogerskim, sibirsko repo, ktera se na nar slabji zemlji dobro obnaša in je tečen živež; séme se dobí dober kup pri Karlnu Römer-ju, tergovcu s semeni v Presburgu. — Kakošni sovražniki kristjanske vére so Turki, se vidi iz sledeče nesramne prigodbe, ki se Teržaškimu časniku piše: 22. svečana so praznovali ondašnji kristjani v Prevezi praznik svetnika Charalamposa; med tem vdari strela v neko turško cerkev (mošeó), da deloma pogori. To je razkačilo že dolgo zaderževano jezó Turkov, da so zgrabili velik križ s podobo sv. odrešenika, ga namazali z mnogo nesnago, v blato vergli, in vsakiga memogredočiga kristjana primorali, da ga je mogel z nogama potaptati in na-nj pljuniti. Angleški konsul g. Skuter je bil prvi, ki je to nesramno hudobijo zapazil in se berž s pritožbo podal k Turški vladi, v kteri je terjal, naj se tako grozno razžaljenje vsiga kristjanstva spodobno kaznuje. Kaj se je potem zgodilo, se še ne vé.

*) Cesar so tudi že »Novice« omenile v 11. in 13. listu. Vred.